

**Veronika
Büchler**

**Ostrůvky
stability**

Host

Dubna

**Veronika
Büchler**

**Brno
2024**

Dubna

**Ostrůvky
stability**

Vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury ČR

© Veronika Büchler, 2024

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2024
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2409-9 (PDF)

ISBN 978-80-275-2410-5 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2411-2 (MobiPocket)

Tuto knihu věnuji svému manželovi a dětem

Prolog

Podívejte se, rozhodl jsem se, že se s vámi budu potkávat a odpovídat na vaše otázky. Trvám ale na určité výměně, kterou vám nabídnu.

Vy mě necháte vyprávět příběh jaderného města Dubny. Protože kdo ho zná? A kdo měl kdy příležitost vyprávět ho tak, aby se dostal k širšímu okruhu čtenářů? Budu hrdý na to, když mi dovolíte, abych se tím vypravěčem stal já.

A na oplátku vám pak povím o těch událostech, kvůli kterým jste mě vyhledala.

Říkal jsem vám už, že oblast jaderné fyziky je kompetitivnější než jakýkoli vrcholový sport. A proto by příběh Dubny chtěli vyprávět mnozí. Ale neudělali to. V dobách založení Dubny o ní hovořit nesměli. Když už směli, báli se, že jejich vyjádření vrhne špatné světlo na jejich pozici ve vědecké komunitě. Mohu vám říct, že dodnes nikdo neměl odvalu hovořit otevřeně. Víte, to, co jsme během režimu, který vyžadoval pro každou kariéru určitý druh kompromisu s vlastním svědomím, zažili, nás staví do role mlčících.

A kdo ví, třeba toho ani já nebudu zcela schopen. Ne že by snad to, co se snažíme o našich životech v Dubně zamlčet, bylo

tak šokující! A taky vás asi zklamou, co se týče vojenských tajemství, která možná očekáváte, že se v Dubně ukrývala. Zažité vzorce chování, které nás tehdy udržovaly v ostražitosti a způsobovaly, že jsme se cítili jako oběti režimu i jako pachatelé zároveň, nás nyní zavazují mlčet až do smrti.

Chci vám tedy nabídnout dohodu z jednoho hlavního důvodu. A tím je pocta, kterou toužím vzdát Spojenému ústavu jaderných výzkumů za to, co jsem v něm mohl prožít. Ta možnost vypovědět lidem příběh Dubny mě vnitřně naplňuje zvláštním pocitem pýchy. A až se mě lidé budou ptát, proč jsem byl ochoten vám říct i o věcech, které bych raději zamlčel, odpovím jim jednoduše:

Dokázal jsem se se svou minulostí vyrovnat.

Jmenuji se Petr Weiner. Pocházím z Prahy, jsem profesorem fyziky a ve Spojeném ústavu jaderných výzkumů v Dubně jsem prožil více než patnáct let svého života. Ačkoli se považuji za člověka, který se vnitřně s komunistickým pořádkem nikdy neztotožnil, zůstal jsem spojený s východním blokem až do jeho pádu v roce 1989. Částečně to byla moje volba, částečně jsem pouze reagoval na možnosti, které mi osud nabídl.

Doufám, že toto moje vyprávění bude příspěvkem k pravdivému popisu historie Dubny. Budu hovořit o tom, jak jedinečným projektem jaderné město Dubna v rámci východního bloku bylo a jak nezvykle západní charakter života tamním vědcům umožnilo. Nebyla by to ucelená kniha o Dubně, kdybych nezmínil některé problémy fyziky. Dotknu se i závodu ve vývoji jaderné bomby, který sovětským fyzikům umožnil uplatnit jejich schopnosti důstojnějším, mírovým způsobem a držet krok s jejich západními kolegy. Vzdám hold řediteli laboratoře, v níž

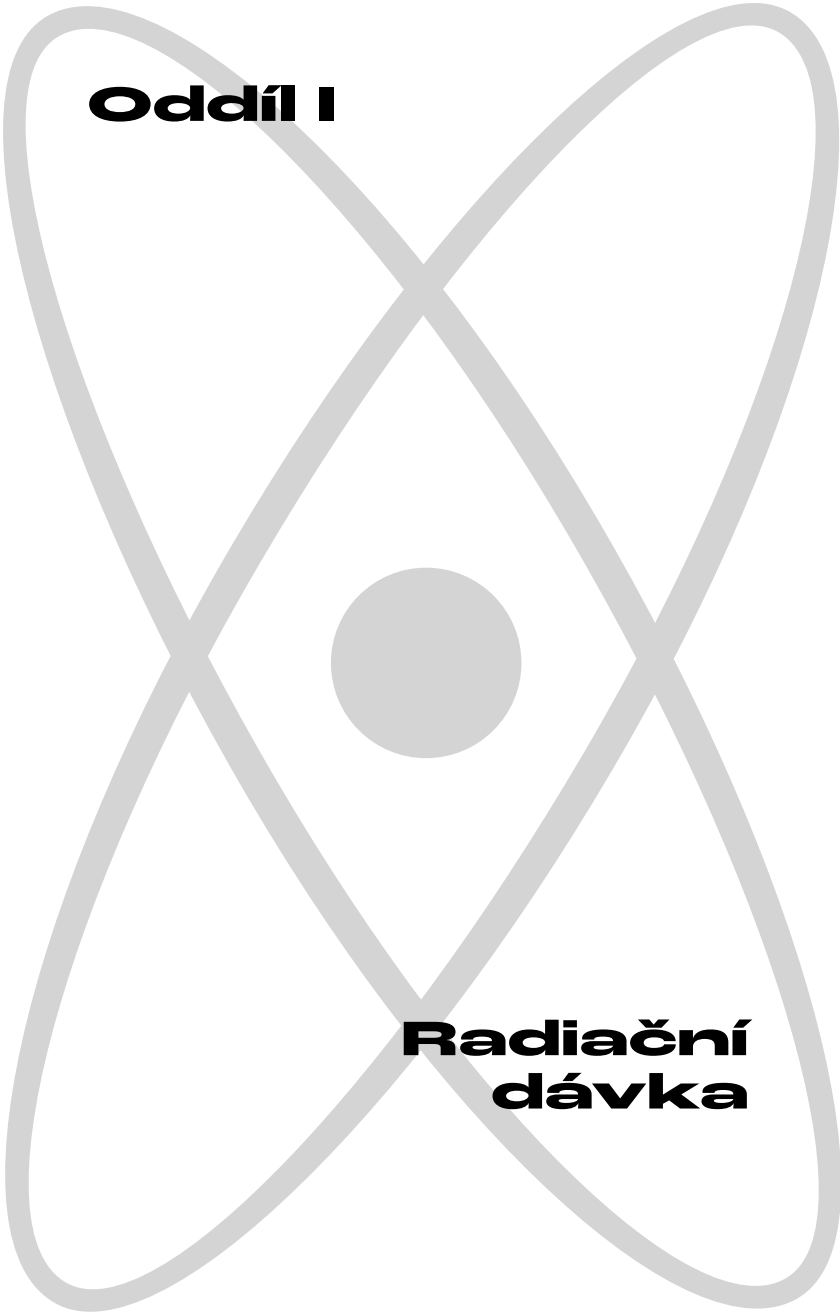
jsem pracoval, Georgiji Nikolajeviči Flerovovi, jehož kariéra odráží mnohá z dilemat, kterými si socialistická věda musela projít.

V druhé polovině osmdesátých let začalo sovětské obyvatelstvo Dubny pociťovat prohlubující se nespokojenost. Ekonomické selhávání země, které Gorbačov začal otevřeně připouštět, se v kontrastu s výsadami bohatších přistěhovalců ze sovětských satelitních států zdálo být ještě palčivější a v běžných obyvatelech budilo mnoho znepokojujících otázek. Naproti tomu sovětská inteligence v perestrojce viděla žádoucí změny, ačkoli v sázce byla ekonomická i administrativní udržitelnost dalších investic do vědy, pro existenci jaderného ústavu klíčová.

O čem vám chci však povědět především, je příběh mé osobní životní krize. Můj postoj, který jsem zaujal vůči režimu, se mi vymstil a všechny dveře k důstojné kariéře se mi zavřely. A jediná cesta k tomu, co mi bylo v životě nejdražší, vedla přes spojenectví s těmi, vůči nimž jsem se prvně postavil. Pokusil jsem se přechytračit systém a vyvrát nad ním. Ovšem nepodařilo se mi to tak, jak jsem si představoval.

Tak o tom všem a ještě o mnohém jiném vám budu vyprávět, pokud mě necháte.

Protože ale nedáte jinak, začneme tedy v dubnu 1986.

A stylized, light gray atomic symbol serves as a background. It features a central circle representing the nucleus, with two intersecting elliptical orbits. The text is placed within the upper and lower loops of the orbits.

Oddíl I

**Radiační
dávka**

Okna Laboratoře jaderných reakcí byla jediná, která ještě svítila do noci, zatímco v ostatních budovách komplexu Spojeného ústavu jaderných výzkumů (SÚJV) už nikdo nebyl. Akademik Georgij Nikolajevič Flerov, sedící v čele dlouhého stolu, pohlédl na drobné přesýpací hodiny, v nichž světlý písek ukončil svou dráhu z horní nádoby do spodní, a udeřil na gong. Jeden z fyziků, který právě hovořil, urychleně dokončil svou myšlenku a Flerov pokynul rukou ke dveřím, k nimž se všichni začali odebírat.

Pracovní doba sice skončila před několika hodinami, během nichž zaměstnanci laboratoře dorazili do obývacích pokojů svých bytů, kde se uvelebili k odpočinku. Ovšem tato krátká pauza byla přerušena osobním telefonátem jejich vedoucího, který je s otázkou, zda zrovna nedělají něco velmi důležitého, sezval zpátky na pracoviště. Povinnosti stály pro Flerova nade vším pohodlím, a aniž by měl dnes něco výjimečného k projednání, nechtěl, aby jeho lidé zapomněli na to, s jakým nasazením musela jeho generace pracovat v dobách největší slávy jaderného výzkumu.

Flerovova laboratoř vedla už řadu let spor s dalšími světovými laboratořemi ohledně uznání prvenství v objevu nových transuranových prvků. Bylo potřeba předložit poslední připomínky mezinárodní chemické organizaci IUPAC, která se chystala vydat své rozhodnutí. Každá debata v laboratoři měla svá přesná pravidla a bez ohledu na její důležitost ji Flerov v určitý čas zastavil a poslal lidi domů.

Tým mizel do útrob dlouhé chodby a zanechal Flerova v jeho pracovně samotného.

Vyčerpání, které dovedl zastírat, dokud byl obklopen lidmi a prací, na něho znovu dolehlo. Bylo mu sedmdesát tři let a energičnost, s níž laboratoři vládl od jejího založení v roce 1956, se pomalu, ale jistě vytrácela. Cíle, ke kterým směřoval, byly vždy velké a sahaly doslova až k jádru vesmíru. Po letech vzájemného osočování jednotlivých laboratoří se pro něj konečně rýsovala zasloužená satisfakce. Proslýchalo se, že prvenství za objev prvku 102 bude přiřknuto jeho laboratoři a snad i prvku 105 bude přisouzen navrhovaný název dubnium.

Flerov se necítil dobře. Zdravotní problémy, které ho sužovaly, jen s veškerým vypětím sil dokázal maskovat svou dosavadní fyzickou kondicí a všechny konflikty ohledně jeho práce, které mu dříve vhněly zpupnou krev do žil, ho nyní nepříjemně vysilovaly a nutily ho spoléhat více na své nástupce než na svou nezdolnost. Pokud by se dnes dočkal mezinárodního uznání, spíše než trofejí by se jevil už jen uctivým oceněním stárnoucího nestora za jeho celoživotní dílo.

Konec dubna odnesl poslední zbytky sněhu z bažinaté krajiny, na jejíž rovině jaderné město leželo. Zanechal ji cudně odhalenou, pokrytou prořídlymi snopci zmáčené

žluté trávy. Vlahý vánek procedil přes okenice vůni tlejícího dřeva a přinesl s sebou zvláštní tušení ospale se formujících zítřků, které nutily unavené tělo se zas a znova vzchopit.

Černý telefon na stole zazvonil.

V tuto dobu Flerova už jistě nikdo z kolegů nehledal. Nemohla to být ani jeho žena, která byla s přáteli a dospělými dětmi na představení v moskevském divadle. Dnešní večer měl být sám a netušil, kdo by ho mohl potřebovat.

Zvedl sluchátko.

Prvních pár bezvýznamných vteřin ticha mu sevřelo hrdlo. Zpovzdálí slyšel těžký a rychlý dech, jehož barvu hned poznal.

„Georgij Nikolajevič?“ ptal se hlas na druhém konci telefonu.

Flerov polkl.

„Tady Anatolij Alexandrov. Na čtvrtém reaktoru v Černo-
bylu došlo k explozi.“

Vlhké teplo, které prosycovalo Flerovovu pracovnu, se usazovalo na okenních tabulkách, kde se potkávalo s chladem přicházejícím z druhé strany. Okna poskytovala zamlžený výhled na velké schodiště před neoklasicistní budovou laboratoře.

„Jak?“ zeptal se Flerov.

Areál centra v prořídlém osvětlení pouličních lamp působil svátečně prázdně.

„Ještě nevíme.“ Z Anatolijova hlasu bylo znát, že nemůže a nechce hovořit. „Přišli jsme o celý reaktor. Je pryč,“ dodal jenom, jako by nebyl čas na detaily.

Flerovova mysl se zvláště odpojila od těla. Během své práce v uralském Čeljabinsku už zažil mnoho jaderných nehod. Ihned mu na mysli vytanuly bolestivé vzpomínky. Ale

to bylo kdysi dávno. Výbuch celého reaktoru dosud nikdo nezažil.

Neexistoval žádný plán na záchranu tolika lidí, jejichž životy jsou nyní v sázce. Flerov v myšlenkách plul po černobylské krajině a snažil se odhadnout, do jakých dálek může katastrofa dosáhnout.

„Potřebujeme radiofyziky a radiochemiky. Můžeš je vyslat?“ zeptal se Anatolij.

Anatolij byl jeho starý dobrý přítel. Ředitel Kurčatovova institutu a prezident Akademie věd, vedoucí vývoje reaktoru typu RBMK, který byl v černobylské jaderné elektrárně použit. Byl to on, kdo reaktor konstruoval a nesl za jeho použití svůj díl zodpovědnosti.

Flerov nemusel se svou odpovědí otálet, protože pomoc, kterou Anatolij žádal, by mu nabídl za jakýchkoli podmínek. Ovšem závažnost toho, co uslyšel, a neklidný dech tohoto osmdesátiletého nestora sovětské jaderné vědy způsobily, že si Flerov okamžitě a se všemi důsledky uvědomil rozsah toho, co se právě děje, a zpozdily jeho reakci o několik dlouhých vteřin.

Pomoc poskytne okamžitě. Odhaduje, že z celého SÚJVu by mohl být dán dohromady tým dvou set osob, který by se vydal do zamořené oblasti. Může s nimi zaslat velké množství ochranných pomůcek, včetně svého vynálezu, chemicky leptaných a svazkem těžkých iontů prozářených filtračních membrán. Dají se jako levné respirátory použít pro ochranu před nebezpečnými izotopy.

„Kromě těch, které do toho zainteresuješ, se nesmí nikdo nic dozvědět,“ připomněl mu Anatolij, než položil sluchátko. „Žádné informace vašim cizincům!“

Ticho převzalo vládu nad místností.

Flerov strnule hleděl na desku stolu. Určitý děs se dral z jeho duše na povrch, ale byl odhodlaný ho přemoci.

Tak to říkal vždy, když učil své studenty o jádru: Lidé mají strach z jaderných nehod, ale netřeba se bát! Jsou to jen malé oběti ve prospěch větších cílů.

Narovnal se v zádech a mírně vypnul hrud', jak se to naučil v armádě.

Nemohl Anatolijův hlas pustit z hlavy. Dva staří muži, kteří budovali jadernou fyziku Sovětského svazu. Kdysi odvážní a přesvědčení, nyní bezbranní a slabí tváří v tvář obrovské nehodě a svému věku. Flerov cítil, že je jeho tělo příliš poddajné a že ránu, kterou mu tato zpráva zasazuje, už nedovede spolehlivě vykrýt. V duši se mu rozlila bolest. Objevila se jako předzvěst nějakého vzdáleného okamžiku zlomu, který může přinést prohru Sovětského svazu na poli jaderné fyziky a ukončí politickou podporu fantaziím jaderných fyziků v této měnící se době, jíž už přestává rozumět.

Petr Weiner vyšel na balkon svého bytu v Kaliningradské ulici. Jeho nevysoká sportovní postava ve světlemodrých texaskách a kostkované košili rozpažila ruce přes železné zábradlí a nahnula se přes něj. Na lesklém čele, které se rozprostíralo pod kšticí krátce střižených černých vlasů, se tři hluboko vyryté vrásky stáhly hlouběji pod povrch kůže. Husté vousy skryly kontury rtů, jež se neklidně zachvěly.

Bylo cosi netypického na jeho vzhledu na pozadí šedi cihlového činžáku a rezivějícího zábradlí balkonu, vyplněného hnědými dřevěnými deskami. Snad to byla výrazně černá barva vlasů a pronikavý, bystrý pohled tmavých očí, snad

něco v držení jeho těla naznačovalo ambicióznost a neklid, který ostře kontrastoval s poklidem, až svátečností toho dne.

Prvomájové ráno bylo mokré a studené a pár zbloudilých lidí přecházejících po ulici se choulilo do jarních kabátů, které je nemohly dostatečně zahřát. Jejich kroky a hlasy se nezvykle zvonivě nesly od povrchu asfaltu vzhůru po fasádách domů, aniž by je pohltil jindy přítomný ruch dopravy. Několik málo různobarevných žigulíků stálo odložených podél chodníků. Byl sváteční den a život se odehrával bez většího spěchu.

Weinerův pohled se stácel kamsi doprava na neviditelný konec dlouhého prospektu, jako by v té dálce tušil naději na to, že odtud přijde nějaká změna.

Ulice však byla prázdná. Výhled na nedaleký násep koryta řeky Volhy narušovaly čtyři mohutné čtrnáctipatrové paneláky, které zešikma nakračovaly směrem k prospektu. Weinerovy oči se zavěsily za koruny dvou stromů, které se skláněly před mírným větrem, vlajícím stále směrem ze severu, a našly v něm krátké uklidnění, že se radiální oblak Dubně zatím vyhýbá.

Od chvíle, kdy se v tisku objevily drobné zprávy o černobylské katastrofě, uběhlo už několik dní. Většina zaměstnanců jaderného ústavu si po večerech pouštěla vysílání Hlasu Ameriky, který se tu dal velmi dobře chytit, a poslouchali zprávy o tom, co se v Černobylu děje. Oficiálně jim zde v Dubně nikdo nic neřekl a rovněž státní média a politbyro informovaly o události jen okrajově.

Weiner si uvědomil, že je tu stále možnost, že o Černobylu už nikdo nebude hovořit. Že to dnešní ticho a klid, které se zdají vytvářet příjemný pocit věčnosti a bezpečí, už

nikdy nebude narušeno. Zprávy o hrozivém výbuchu spustily před pár dní lavinu jeho dosud skrývaných pocitů, které držel silou vůle a společenského přesvědčení pod pokličkou. Katastrofa, náhlý a nezvratitelný proces destrukce a ukončení všeho, co bylo dosud, vyvolávala ve Weinerově mysli dosud nepoznaný stav hrůzy. Tato hrůza se však ve skutečnosti netýkala pouze Černobylu, ale také konfliktů v jeho nitru, které právě teď začaly vyvěrat na povrch.

„Všichni zůstaňte doma!“ zaryl se do ticha ostrý zvuk tlampače. Weiner očima vyhledal malou sajdkáru s policisty, která si to po prospektu mířila na druhý konec této největší dubněnské čtvrti, za níž město končilo. „Okna musí být zavřená! Nebezpečí výstřelu!“

Sajdkára byla vyslána jako každý rok, aby v lidech vzbudila zdání patřičné významnosti před vojenskou přehlídkou na Prvního máje.

Weiner zacouval do obývacího pokoje. Vzal s sebou sedmiletého Jakuba, který se na něho právě začal sápat, aby ho vysadil výš a mohl se podívat, co se na ulici děje.

Všiml si Jakubova vystrašeného výrazu v drobné bledé tváři, která se v poslední době začala tvarovat podle jeho rysů. Pohladil ho krátce po vlasech, které byly hustší než ty jeho a tam, kde odrůstaly krátkému střihu, naznačovaly, že pokud by mohly volně růst, začaly by se vlnit. Jeho tělíčko bylo sice silné, ale hubené a vytažené do výšky, jako by se chtělo rychle vyrovnat nárokům, které na něho byly kladeny s jeho letošním nástupem do první třídy.

Jakub mu v poslední době připadal ustaraný a neklidný, ale nevěděl, čemu to přičíst. Hlavou mu proběhla myšlenka, že on sám má na tom podíl. Ale jakmile o tom začal

přemýšlet, rozpohyboval se v něm jeho vlastní neklid, který jeho pohled obrátil pryč, ven, kamsi ke zdroji toho všeho, co ho v poslední době trápilo.

„Všichni zůstaňte doma! Okna zavřít,“ opakoval ruský hlas.

„A žádné fotoaparáty,“ parodovala hlášení z obýváku Hana a s netečným výrazem setřela prach pod křehkými hrníčky na polici nábytkové stěny.

„Nebezpečí střelby,“ opakoval tlampač už mnohem vzdáleněji přes zavřená okna.

Jakub si stoupl na židli, aby oknem viděl ven. Ulice na jednu vypadaly cize neživé. Snažil se napínat sluch, jestli nezaslechne první zvuky letadel.

Vtom nad městem s vrčením proletělo malé letadlo. Za ním další a další a nyní celá letka.

Jakub dostal strach, že porušil příkaz a stojí u okna a že na jeho rodinu začnou střílet, a tak ze židle slezl a přitiskl se ke zdi.

Mírně se přikrčil a se strachem pozoroval rodiče. Oba vypadali, jako by letadlům nevěnovali žádnou pozornost, a to ho uvádělo do ještě většího napětí.

Maminka Hana se po bytě pohybovala energicky. Její štíhlé nohy, schované v neforemných teplácích, se na koberci střídaly jedna za druhou se stejnou pružností jako vždy, jako by popíraly slávu dnešního dne, který se Jakub ve škole učil uctívat. Její hnědé polodlouhé vlasy dnes byly ledabyly svázané gumičkou do drdolu a zvýrazňovaly už tak velké hnědé oči, které připomínaly oči hodného bernardýna. Ty se na Jakubovi zastavily a něžně ho pohladily pohledem.

Letadla dál vrčela a duněla. Jakub věděl o válce mnohé. Nacisti už zase podnikají útok na Sovětský svaz. Po takových zvucích vždy přicházejí úderý bomb.

Jeho otec však dýchal na objektiv fotoaparátu, který se snažil vyčistit, a máma zmizela v kuchyni.

Vrčení letadel ustalo. Weiner, teď už s připraveným fotoaparátem, znovu otevřel dveře na balkon a vyšel ven. Jakub se o něj bál, ale z otcova výrazu pochopil, že už se to zřejmě smí. Ze vzdáleného centra města teď již určitě vyrazil slavnostní průvod a za chvíli bude z balkonu vidět, jak se k nim blíží.

Hana vzala Jakuba za ruku a vyvedla ho na balkon. Hudba ráznými údery přehlušovala hovory lidí, kteří postupně vycházeli na ulici a shromažďovali se kolem silnice. Nejprve z původně nesrozumitelné změti zvuků těžce vypadly činely a trombóny a pak už se celá kapela, která kráčela ještě před řadami vystrojených vojáků, rozezněla v jednotné vojenské melodii.

Prvomájový průvod začal se vší parádou. Formace vojáků se táhly, kam až bylo možné z balkonu dohlédnout. Jejich počet se zdál být nekonečný. Ulice se už zaplnila lidmi a v uctivé vzdálenosti kolem průvodu jezdila na kolech skupinka chlapců, jako by se k němu chtěla připojit.

Jakub se zadíval na svého otce. Chvíli studoval záhadný výraz jeho obličeje, který byl obrácen někam do dálek, a pak ho chytil za ruku.

Weiner se však otočil na Hanu. Když přivolal její pohled, mlčky nahnul hlavu k rameni, jako by chtěl naznačit, že s ní chce mluvit uvnitř. Pustil Jakobovu ruku a vešel s ní do obývacího pokoje.

„Zítra musíme udělat večírek,“ oznámil rychle, jako by to zrovna teď bylo naléhavé. „Přijeli Malíkovi z Prahy, musíme je přivítat.“

„Cože?“ zeptala se Hana a pohlédla překvapeně na svého muže. Zdálo se jí, že se za několik posledních dní zvláště proměnil. Mohla to přičítat na vrub starostem kvůli Černo-bylu, ale byl to on, kdo ji vždy uklidňoval a komu věřila, že se opravdu není čeho bát. Muselo ho tedy trápit ještě něco, o čem jí zatím nechtěl povědět. „Oni přijedou do Dubny?! Proč jsi mi to neřekl?!“

„Zapomněl jsem, nebylo to důležité.“

Hana se na něho podrážděně podívala, jako by čekala nějaké vysvětlení. Zнала Josefa Malíka jenom z vyprávění. Byl zaměstnancem Fyzikálního ústavu, se kterým se její muž několikrát neshodl. Jeho ženu Miladu neviděla nikdy. Nedomnívala se pochopit, proč by se k nim měl její muž tady v Dubně takhle hlásit.

Weiner se vyhybal jejímu pohledu a Haně do očí vstoupil vztek.

„Jestli si ho pamatuju dobře, je to ten, co si kdysi dával záležet, aby naznačil, že jsi udal celý Fyzikální ústav?! Takže ty ho pozveš domů, aby to tady zkoušel taky? Aby se nad tebe nenápadně povyšoval, jak on je na té správné straně barikády, a dokazoval, že sis takhle koupil svou kariéru?“

Weiner prudce zabouchl balkonové dveře a zvedl paže nad hlavu v zoufalém gestu, kterým jí připomínal, že je může někdo slyšet.

Hana se ale nedala zastavit. „Jen ať to slyší!“ rozkřikla se a mávla nazlobeně směrem ke stropu.

Weiner viděl, že to na Hanu zase přišlo. V takových okamžicích se v ní rozpálil oheň, který nešel zastavit. Záměrně provokovala a vykřikovala věci, o kterých věděla, že by je nikdo neměl slyšet. Testovala hranice toho, co ještě může jako pouhá manželka zahraničního vědce říct. Tato provokace ale byla mířena především na něho, aby mu vmetla svůj nesouhlas s celým tímto režimním poklonkováním, které mu vyčítala.

„Naznačovat! To je to jediné, na co si Malík troufne,“ rozčílil se Weiner a na krku mu naskákaly červené skvrny. Pak ale ztišil hlas, až ho téměř nebylo slyšet. „Copak si myslíš, že si může dovolit cokoli říct otevřeně? Já se za nic nestydím! Chci se chovat tak, jako by se nic nestalo.“

Hana se posadila na pohovku a otupěle kroutila hlavou. Uvědomovala si, že jediné, co se po nich chce, je, aby se chovali bezproblémově a vytvářeli zdání, že se všemi vycházejí dobře. Občas jí to ale hrozně lezlo na nervy.

Z venku se do bytu linula tlumená hudba trumpet a činelů. Viděla Jakuba přes zavřené dveře balkonu, jak se zájmem sleduje průvod. Zdálo se, jako by jejich hádku ani neslyšel.

„Co jim ale nabídnu?“ řekla, když se trochu uklidnila.

Její myšlenky se stočily na bídu, která vládla v dubněnských obchodech. Půjde samozřejmě do obchodu pro cizince, ale když si zboží dopředu neobjednala, může se stát, že už nic nesežene.

„Kdo všechno přijde? Přece tu s nimi nebudeme sami!“

„Slávek s Rivou a oběma dětmi.“

Hana zvedla sluchátko telefonu a snažila se dovolat do obchodu pro cizince Stol zakazov, jestli je možné objednat kuřecí prsa. Dnes to ale nikdo nezvedá.

Když ji Weiner viděl, jak si pokorně sedla a začala psát seznam věcí, které potřebuje zítra někde obstarat, uklidnil se a vrátil se na balkon.

Průvod se mezitím na kraji města otočil a nyní mířil zpátky do centra. Jakub jim mával a pokřikoval na své kamarády, které spatřil před domem. Weiner ho však pobídl, aby se začal oblékat. Za chvíli bude načas vyrazit do centra na oslavy.

Když Jakub s otcem a matkou dorazil do centra Dubny, stály tam už stovky lidí. Slavnostní průvod se pomalým tempem sunul po silnici mezi zástupy. Dětszí sportovci v něm předváděli cvičební sestavy a zástupci různých podniků a škol nesli rudé transparenty s nápisy, z nichž Jakub rozuměl jen krátkým slovům jako *trud* a *myr* a *pěrhoje mája*. Vozidla různých profesí, sanitky nebo nákladáky, byla obrněna rudými cedulemi a visely na nich hrozny barevných balonků. V některých autech Jakub viděl namačkány děti, které mávaly a zíraly překvapenýma očima do davu, jenž se před nimi pomalu posouval.

Weiner se rozhlížel po svých spolupracovnících. Chtěl se všem ukázat a se všemi promluvit, aby viděli, že tu byl a splnil svou komunistickou povinnost. Šéfa československé skupiny obklopeného svými kolegy zahlédl na schodech u obchodního domu Dětskyj myr. Ukázal Haně, kam jde, a vydal se za nimi. Podal si s nimi ruce a na chvíli se přidal k prázdnému rozhovoru.

Mezitím Jakub zatahal Hanu za rukáv. Kousek od nich se rozdávaly balonky naplněné heliem a on si jich chtěl několik vzít. Svíral je pak hrdě v ruce spolu s mávátkem, které si vyrobil ve škole. Útlá větvička keře, kterou včera utrhl

podél silnice a ověncil květy z barevného krepu, jak mu to ukázala učitelka, zaujala svou krásou na chvíli jeho pohled. Drobné lístky, které na ní přes noc ve váze vyrašily, byly pokryté chmýřím, které se dalo setřít prstem.

„Urááá!“ zakřičel Jakub v odpověď na to, že někdo z tlapce oddrmolil další z důležitých hesel. Usmál se u toho hrdě na Hanu a ta úsměv nepřítomně opětovala.

Weiner mezitím předstíral, že je klidný stejně jako všichni ostatní. Ve skutečnosti však byla jeho mysl napjatá a snažila se číst různé stupně rozrušení ve tvářích kolegů. S několika z nich už o Černobyli hovořil, přesto najednou všichni vypadali, jako by se nic nestalo. Netrpělivě přešlapoval a mechanicky odpovídal na věty, které se k němu občas od někoho donesly.

Z jemně zataženého nebe začaly padat drobné kapky deště. Weiner sledoval první otisky kapek na schodech, na nichž stál, a uvědomil si, že cítí vůni ozonu výrazněji než kdy jindy. Zvedl oči k oblakům a ustoupil blíže ke dveřím obchodu, kde ho mohla chránit malá stříška.

Znervózněl. Měl palčivý pocit, že ho tlačí čas. Mlčení a předstírání ho vnitřně ničilo. Měl v plánu využít toho, že je nyní ústav vyhlášený, nepozorovaně si tam vypůjčit dozimetru, a tím aspoň trochu narušit pasivitu, která se od něj vyžadovala. Rozloučil se tedy s kolegy a zamířil za Hanou.

„Potřebuju ještě něco udělat v práci,“ zašeptal jí do ucha a Hana se na něho překvapeně podívala. „Nebudu tam dlouho,“ ujistil ji. Sundal jí kabelku z ramene, vytáhl z ní deštník, který tam měla složený, roztáhl ho a vtiskl jí ho do ruky. Jemně Jakuba přitáhl za rameno k Haně a ovinul mu paži kolem jejího pasu.

„Potkáme se doma,“ řekl a Hana, která z něj vycítila nepochopitelné rozrušení, se za ním jen ustrašeně podívala.

Weiner se protáhl přes střeženou vrátnici areálu SÚJV a snažil se tvářit co nejcivilněji. Usmál se ledabyle na vrátného a zvedl ruku na pozdrav.

V areálu nikdo nebyl. Vzrostlé smrky čnely z travnatých ploch mezi budovami jednotlivých laboratoří a líně se hou-paly ve větru.

Přeběhl po asfaltové cestě a zabočil k honosné budově Laboratoře jaderných reakcí. Vyšel několik schodů ke vstupním dveřím, prošel potměnou chodbou a zavřel se v prázdné pracovně.

Na polici v rohu místnosti ležely hromady odložených věcí. Weiner se jimi začal probírat. Rukama nahmatal koženou krabici. Otevřel ji a ujistil se, že je tam to, co hledal. Vyndal dozimetr a hned ho zapnul, aby zjistil, jestli funguje.

Zkontroloval hodnoty, na něž ukazovala ručička, a přenastavil knoflíky na správné parametry. Vypnul pro jistotu reproduktor a pomalu dozimetrem pohnul ze strany na stranu, aby se ujistil, zdali se ručička výrazně nepohybuje. Namířil dozimetr směrem k oknu a už teď se mu ulevilo. Zdálo se, že míra radiace prostředí je v pořádku.

Dozimetr schoval do látkové tašky a vyšel z budovy.

Weiner se vracel po Kaliningradském prospektu domů mnohem klidnější. Když se teď ujistil, že mu nic nehrozí, začal se stydět, že se nechal ovládnout pocity paniky.

Klidná a znovu téměř prázdná ulice se mu líbila. Cítil se na ní svobodný a náhle lehký, když se mu podařilo zbavit

se strachu a plně si užívat přítomnosti. Pocítil určitou něhu vůči čistému asfaltu a patníkům, které ještě nestihlo orámovat sotva pučící býlí.

Doma ho přivítal příjemný klid. Byt byl prázdný, Hana ho stihla před odchodem hezky uklidit.

Malá předsíňka po jeho pravé ruce ústila do skromné kuchyně, v níž se mohly otočit sotva dvě osoby. Postarší plynový sporák, pod oknem malý stolek se dvěma židlemi, skříňka na nádobí a lednice.

Weiner zapnul dozimetr. Pomalými kroky popocházel po kuchyňce a u toho pravidelně zhluboka dýchal.

Dýhová nábytková stěna v obývacím pokoji se leskla, jak se slunce přesouvalo směrem na západ a začalo ji olizovat svými paprsky. Na políčkách byly vyskládány křehké porcelánové hrníčky, které s Hanou koupili v sousedním Ivaňkově. Na starším rudém gauči se veliké kožené knoflíky protlačovaly do čalounění, krabatěly se a ukrývaly pod svým terčíkem nahromaděné drobký a vlasy.

Dětský pokojík a ložnici Weiner prošel už jen zběžně. V zámku zachrastily klíče a do bytu vešla Hana s Jakubem.

Hana se zdála být v dobré náladě. Zřejmě potkala své kamarádky a dobře se bavila. Jakub se ani nevyzul a hned přiběhl k otci, aby si prohlédl přístroj, z něhož vycházelo slabé pískání. Zajímalo ho, nad čím se jeho otec shýbá na podlaze koupelny.

„To je měřič, víš? Pojd' sem, podívej,“ vzal ho Weiner za ramena a přitiskl si ho blíž k sobě. Držel dozimetr u pasu a ukazoval na ručičku.

Jakub přístroji nerozuměl, ale následoval otce, který si stoupl, vyšel z koupelny a otevřel dveře od záchodu.

Po bílé keramické dlažbě vyplněné zčernalým tmelem se rozběhlo hejno švábů, kteří se ve tmě odvážili vylézt z úkrytů. S prvním zásahem světla urychleně mizeli. Weiner se shýbl a přiblížil dozimetr k podlaze. Ručička se pohnula směrem doprava.

„Kachličky mají přirozenou radioaktivitu. Vydávají trochu záření. Hodně jsem ten přístroj zesílil, tady, vidíš? Těma kolečkama určuju, jak slabé nebo silné záření přístroj detekuje,“ vysvětloval Jakubovi. „Tohle je slabá radioaktivita, ta nikomu nic neudělá.“

Jakub se s překvapením podíval na otce. Lekl se, že by tu snad mohlo být i něco v nepořádku, když je potřeba to měřit.

Weiner si jeho zděšení povšiml. Opět mu nepříjemně připomnělo vábení katastrofického strachu, které klepalo na dveře jeho podvědomí.

Odvedl Jakuba do pokojíčku a poplácal ho po zádech. „Všechno je v pořádku. Jsme v bezpečí.“

Druhý den Weiner na cestě do práce dozimetr schovaný v tašce ještě párkrát zapnul. Nechtěl ale vzbudit dojem, že se něčeho obává.

Další měření provedl až ve druhém patře budovy Laboratoře jaderných reakcí, kde pracoval. Prostory byly v brzkém ránu prázdné a ručička malinko kmitala v mezích normální radioaktivity. Weiner pohyb ručičky sledoval jen koutkem oka, zatímco procházel dlouhou chodbou. Jen pro jistotu si chtěl ještě jednou přeměřit svou pracovní a pak dozimetr vypnout a vrátit ho, než přijdou ostatní.

V pracovně nikdo nebyl. Hnědé dřevěné dveře se za ním zavřely a prostor s několika pracovními stoly obtěžkanými

papíry působil v ranním světle matně a ospale. Weiner odložil dozimetr na stůl a zápasil se svou bundou. Už nejméně třikrát řekl Haně, že mu ten zip nefunguje. Ale ona ho vždy odbyla, že tu žádný zip na výměnu nesežene. Weiner zaklel. Bude to muset vyřešit násilím. Natáhl se k šuplíku pro kleště.

Očima ustrnul na ručičce dozimetru, dřív než si uvědomil, co vlastně vidí.

Ručička se náhle vychýlila zcela doprava a kmitavým pohybem se snažila dostat za hranici toho, co byla schopna naměřit.

Weiner prudce sáhl po přístroji a srdce se mu rozbušilo.

Přeběhl okamžitě k oknu, které neobratně otevřel. Vystrčil dozimetr ven, ale když se na něj podíval, ručička už byla zase v normálních hodnotách. Nyní tam klidně spočívala, zatímco jeho srdce pádilo dál obrovskou rychlostí a pot se mu začal nekontrolovatelně řínout z čela.

Weiner zapnul zvukový detektor. Z přístroje nyní vycházel slabý drnčivý zvuk. Ručička se pohybovala spolu s dozimetrem, který Weiner pomalu nesl zpátky do místnosti. Zvuk zesiloval a kapky potu se mu spojovaly do drobných potůčků a stékaly z čela.

Weiner nyní stál u svého pracovního stolu a objížděl ho kolem dokola. Přístroj křičel. Weiner vypnul reproduktor. Položil dozimetr na stůl a zběsile začal otevírat všechny šuplíky.

Nic z toho, co v nich měl, neukazovalo na skutečný zdroj radiace. Pod stolem ani ze spodní strany jeho desky nebyl žádný předmět, který by vysvětloval, proč ručička blázní.

Z chodby sem dolehl zvuk přibližujících se kroků. Weiner se prudce postavil, jako by chtěl zastřít, že se něco děje. Okamžitě dozimetr vypnul a schoval zpátky do krabice.

Když se kroky začaly opět vzdalovat, vytáhl znovu dozimetr a přeměřil jednotlivé šuplíky jeden po druhém. Šuplík, u něhož byla radiace nejvyšší, chytil oběma rukama a snažil se ho vši silou vypáčit ven. Pak si nad něj klekl a zasazoval mu šroubovákem rány, které měly vydat jeho tajemství.

Před zadní stěnou šuplíku našel umně vloženou další stěnu, která se dala odchlípit. Jeden silný úder šroubovákem odkryl pohled na dvě krásné černé tablety.

Weiner strnul. Hleděl na jejich dokonale přesný, uhrančivě vymodelovaný tvar.

Jeho myšlenky překotně střídaly jedna druhou.

Chodbou se znovu blížily kroky a Weiner se rychle rozhlédl kolem sebe. Uchopil keramický hrnek, který stál na stole, tablety do něj rychle přesypal, vrátil ho na stůl, zmuchlal papír se svými poznámkami a nacpal ho do hrnku.

Když jeho kolega vstoupil do dveří, chvíli překvapeně na Weinerja hleděl. „Co se děje?“ zeptal se.

Weiner se zvedl ze země. „Krám jeden,“ řekl a vlastní hlas mu zněl nedostatečně přesvědčivě.

Kolega si pobaveně prohlížel rozbitý šuplík.

„Nešel vytáhnout a teď už je na kusy.“

„Třeba ti ho spraví na dílnách,“ řekl kolega a přešel ke svému stolu, kde si vyložil aktovku.

Weiner pokývl hlavou. Sehnul se pro šuplík a odnesl ho do kouta, kde ho postavil ke zdi.

Sedl si za stůl, přitáhl si k sobě složku papírů a otevřel ji. Vzal do ruky pero a naklonil se nad výpočty. Očima však sledoval hrnek stojící na stole kousek od něj, který nyní skrýval dvě tablety.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Dubna***.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.